

Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені К.Д.УШИНСЬКОГО»
Навчально-науковий інститут фізичної культури спорту та спеціальної освіти
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

**ПРОБЛЕМИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ І
РЕАБІЛІТАЦІЇ**

Матеріали XXVIII всеукраїнської науково-практичної конференції

Одеса 2025

УДК 376

П781

ДРУКУЄТЬСЯ ЗА РІШЕННЯМ

Вченої Ради ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського» (протокол № 5 від 30.10.25р.)

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Гончар І.Л. – професор, доктор педагогічних наук, професор кафедри спортивних дисциплін Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

Кисличенко В.А. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти ННПІ імені О.В.Сухомлинського НУК імені адмірала Макарова

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

*Головний редактор – професор **Форостян О.І.***

*Відповідальний редактор – професор **Соколова Г.Б.***

*Технічний редактор – доцент **Начинова О.В.***

Члени редколегії:

Арнаутова Л.В. – доцент, кандидат медичних наук, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського;

Лещій Н.П. – професор, доктор педагогічних наук, професор кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського;

Маматова З.Р. – старший викладач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського;

Орленко І.М. – доктор філософії, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського;

Григорєва Л.В. – директор, вчитель-методист, спеціаліст вищої категорії Одеської спеціальної школи № 75 I-II ступенів Одеської міської ради Одеської області.

Проблеми реабілітації: Збірник наукових праць, Одеса, / редколегія О.Ф.Форостян та ін. – Одеса: видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2025. – 208 с.

УДК 376

ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» 2025

Красовська К, ІННОВАЦІЙНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ НАСТУПНОСТІ Й ПЕРСПЕКТИВНОСТІ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ЛАНКАМИ ОСВІТИ	69
Кривонігова О.В., Паніна М.А. КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД ДО РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРУ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	72
Начінова О.В., Ганган А.С. РАННЯ ДІАГНОСТИКА ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ В КОРЕКЦІЇ РОЗЛАДІВ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	76
Начінова О.В., Георгієва В. ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЛОГОПЕДИЧНІЙ РОБОТІ НА ПОЧАТКОВІЙ ЛАНЦІ ОСВІТИ	79
Начінова О.В., Поплімах Ю. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДІТЕЙ ІЗ ЗАТРИМКОЮ МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ	83
Привалова О.С., Стахова Л.Л. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНІ ІГРИ ЯК ЗАСІБ ПОДОЛАННЯ МОВЛЕННЄВИХ ПОРУШЕНЬ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	87
Соколова Г.Б., Бойко А. КОРЕКЦІЯ ДИСПРАКСІЇ У ДОШКІЛЬНОМУ ВІЦІ	91
Соколова Г. Б., Козій К. О. МОНТЕССОРІ-ТЕРАПІЯ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ ІЗ ЗНМ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	96
Соколова Г.Б., Никифорова Ю.С. ПІСОЧНА ТЕРАПІЯ ЯК МЕТОД КОРЕКЦІЇ ПОРУШЕНЬ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	100
Соколова Г.Б., Пенковська А.В. ЦИФРОВА СЮЖЕТНО-РОЛЬОВА ГРА В УМОВАХ ГЕЙМІФІКАЦІЇ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ	105
Соколова Г.Б., Чередник К.С. КОРЕКЦІЯ МОВЛЕННЄВИХ ПОРУШЕНЬ У ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ АРТ-ТЕРАПІЇ	109
Форостян О.І., Анкудінова В. КОРЕКЦІЙНА РОБОТА З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРУ	112
Форостян О. І., Артишева К. О. КОРЕКЦІЯ МОВЛЕННЕВОГО РОЗВИТКУ У ДІТЕЙ ІЗ АУТИЗМОМ	115
Форостян О.І., Афтанас М.Є. ЗАСТОСУВАННЯ ЛОГОПЕДИЧНОГО МАСАЖУ У КОРЕКЦІЇ МОВЛЕННЄВИХ ПОРУШЕНЬ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	119
Форостян О. І., Варга В.-Д.М. КОРЕКЦІЯ МОВЛЕННЯ У ДОШКІЛЬНИКІВ ІЗ ЗНМ	122
Форостян О.І., Гаркава М.М. РОЗВИТОК МОВЛЕННЄВОГО ДИХАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ	124
Форостян О.І., Ковалів Р. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФОРМУВАННІ МОВЛЕННЕВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	128
Форостян О.І., Москаль Д. КОРЕКЦІЯ ДІСГРАФІЇ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	130
Форостян О.І., Стоколос А. КОРЕКЦІЯ ДИСЛЕКСІЇ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	133
Форостян О.І., Тарнавська А.Ф. ВПЛИВ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА РОЗВИТОК ЛЕКСИЧНОЇ СТОРОНИ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ТЯЖКИМИ ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ	136
Форостян О. І., Фертіченко Н. РОЛЬ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ТЯЖКИМИ ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ	140

РОЛЬ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ТЯЖКИМИ ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ

Постановка проблеми. Ігрова діяльність дитини є провідним видом діяльності протягом всього дошкілля, змінюючись з віком від маніпулятивної до сюжетної гри. Тому розкриття особливості використання гри як методу корекції мовлення у дітей старшого дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення є актуальним напрямом педагогічних пошуків.

Аналіз останніх матеріалів та публікацій. Наукові праці А. Богуш, С.Кондукової, Л. Лепехи, М. Шеремет, В. Медведєвої та Л. Немикіної зосереджені на вивченні використання ігрового підходу в системі корекції порушень мовлення. Вони досліджують тяжкі порушеннями мовлення та розкривають особливості дітей, у яких спостерігається це порушення. Дана стаття присвячена важливості використання ігрових методів під час корекції лексичного запасу у дітей з тяжкими порушеннями мовлення (ТПМ).

Мета статті. Головною метою цієї наукової статті є огляд та аналіз стану лексичної системи у дітей з тяжкими порушеннями мовлення. Окрім цього, стаття розкриває основні аспекти гри як інструменту для корекції лексичного компоненту мовлення у дошкільників з ТПМ.

Виклад основного матеріалу. Дослідження в галузі педагогіки та психології підтверджують, що гра є провідним видом діяльності для дітей дошкільного віку. Цей аспект був досліджений багатьма видатними педагогами-класиками, такими як Я.А. Коменський, К.Д. Ушинський, а також психологами - Л.С. Виготським, Л.С. Рубінштейном та іншими. Сучасні науковці також продовжують досліджувати цю тему, серед них Л.В. Артемова, А.К. Бондаренко, Г.І. Григоренко, В.Г. Захарченко та інші. Згідно з дослідженнями, гра надає дітям можливість діяти і водночас сприяє мовленнєвій активності [4].

У сучасній логопедичній науці термін "недорозвинення мовлення" використовується для опису низького рівня сформованості певної мовленнєвої функції або мовленнєвої системи в цілому.

Активний лексичний компонент включає слова, які дитина вживає в повсякденному житті і має вміння використовувати для спілкування. Пасивний лексичний компонент охоплює слова, які присутні в мовленні дитини, але вживаються лише у певних ситуаціях або не вживаються взагалі [2, с. 28]. Активний словник знаходиться на початковому етапі розвитку. Діти можуть використовувати одне слово для позначення різних дій. У той же час, пасивний словник значно більший. Діти можуть розуміти мовлення, спрямоване до них, і виконувати прості інструкції [3].

Одним з найбільш ефективних методів корекції є застосування гри. Гра становить основу мовленнєво-ігрової діяльності, яка включає використання набутих раніше знань, мовленнєвих умінь та навичок у нових ситуаціях [3].

Діти з тяжкими порушеннями мовлення мають свої особливості, які потрібно враховувати під час корекційного процесу, особливо в контексті ігрової діяльності. Ці діти можуть мати знижену інтелектуальну властивість і проявляти пізнавальну пасивність, що обмежує їхню здатність до предметної діяльності [1].

У вітчизняній дошкільній педагогіці існує багато класифікацій дитячих ігор, зокрема за принципом самостійної творчості дітей у грі. Один з перших, хто запропонував таку класифікацію, був П.Ф. Лесгафт. Він розділив дитячі ігри на дві групи: імітаційні або наслідувальні та рухливі ігри з правилами. В класифікації за С.Л. Новосоловою ігри розподіляються за ініціативою їх виникнення. Вона виділяє такі групи ігор: самостійні ігри, які виникають за ініціативою дітей; ігри, що виникають за ініціативою дорослих; народні або традиційні ігри, що можуть виникати як за ініціативою дорослого, так і дитини [3].

Докладніше досліджено в дошкільній педагогіці дидактичні ігри. Вони використовуються в навчально-виховному процесі для закріплення та уточнення знань дітей про довкілля. Важливою складовою дидактичних ігор є використання наочного матеріалу, такого як картинки, речі або іграшки, або ж будівництва ігор на словесній основі [5].

В.М. Аванесова запропонувала класифікацію дидактичних ігор за характером ігрових дій. До цієї класифікації входять наступні типи ігор: ігри-доручення; ігри з відгадуванням загадок; сюжетно-рольові дидактичні ігри; ігри з відшукуванням предметів; ігри у фанти або в заборонений "штрафний" предмет [3].

Словесні ігри в дошкільній педагогіці є окремою групою ігор, які спрямовані на розвиток інтелектуальних здібностей та мислення дитини. А.К. Бондаренко підкреслює, що ці ігри стимулюють захоплюючу розумову діяльність, самостійність і активність мислення дитини [3].

А.А. Ейрамджян розрізняє чотири групи мовленнєвих ігор залежно від їхньої мети: фонетичні, лексичні, синтаксичні та ігри-діалоги. Фонетичні ігри полягають в розвитку та виробленні правильної вимови звуків, фонем та складів. Лексичні ігри полягають в збагаченні словникового запасу дитини. Синтаксичні ігри полягають в закріпленні умінь будувати речення різної складності та вивченні синтаксичних правил. Ігри-діалоги полягають в розвитку діалогічного мовлення та комунікативних навичок [1].

Мовленнєві ситуації, що базуються на ігрових елементах, є ефективним методом корекції мовлення. А. Богуш і Н. Луцан розділяють ігрові мовленнєві ситуації на дві групи, в залежності від того, який тип мовлення розвивається. Перша група включає ситуації розвитку діалогічного мовлення, а друга група охоплює ситуації, що сприяють розвитку монологічного мовлення [3].

В дошкільній педагогічній літературі описані різноманітні ігрові мовленнєві вправи, спрямовані на розвиток мовлення дітей. Ці вправи покликані забезпечити розвиток різних аспектів мовлення, таких як звукова

культура, словниковий запас, граматична правильність, діалогічне та монологічне мовлення, комунікативні навички.

Для розвитку звукової культури використовуються тренувальні, імітаційні та артикуляційні вправи, які сприяють вимові звуків, розпізнаванню звуків у словах та розвитку артикуляційних м'язів. Наприклад: «Хто як кричить?», «Гарячий чай». Для збагачення словника використовуються словесні та словниково-логічні вправи. Це можуть бути вправи, де дитина називає дії або предмети, пояснює, коли вони відбуваються або які є їх характеристики. Вправи "Хто що робить?" і "Коли це буває?" є прикладами таких вправ. Для формування граматично правильного мовлення використовуються композиційні, трансформаційні вправи, а також вправи на складання речень з важкими словами та ігрові вправи з лялькою. Наприклад: «Відгадай за описом», «Чиї діти?». Для розвитку діалогічного мовлення використовуються реплікові вправи, питально-відповідні вправи та умовна бесіда. Ці вправи сприяють розвитку вміння вести діалог, задавати запитання та відповідати на них. Наприклад: «Як можна дізнатися?», «Розпитай у товариша». Для розвитку монологічного мовлення використовуються описові, репродуктивні, ситуативні, композиційні вправи. Це можуть бути вправи, де дитина розповідає про щось, переказує подію, обговорює тему або складає розповідь на певну тему. Наприклад: «Що буває взимку?».

Комунікативні вправи спрямовані на розвиток комунікативних навичок дитини, де вона використовує мовлення для висловлення своїх думок, припущень або розуміння значення слів. Наприклад, у вправі "А що якщо б..." дитина висловлює можливі варіанти наслідків певної ситуації [1].

Вид ігор як методу корекції становить гра-змагання. Використання цього виду ігор на логопедичних заняттях допомагає створити невимушену та мотивуючу атмосферу, в якій діти активно залучаються до роботи над мовленнєвими навичками. Наприклад, у грі "Загубилася буква" їм потрібно знайти правильну букву для завершення слова.

Висновки з даного дослідження. Таким чином, регулярне виконання вправ на логопедичних заняттях є важливим для розвитку мовлення, збагачення словника та формування лексичного компонента мовленнєвого спілкування. Тяжкі порушення мовлення охоплює всі мовленнєві компоненти, зокрема лексичний. Використання ігрових методів у корекції мовленнєвих порушень у дітей з тяжкими порушеннями мовлення є дієвим і ефективним.

Список використаних джерел:

1. Артемова Л. В. Моделі структур дидактичної гри та ігрових стосунків. *Дошкільне виховання*. 2015. № 4. С. 15–18.
2. Богуш А. М., Луцан Н. І. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників : мовленнєві ігри, ситуації, вправи. 2 -ге вид, доп. : навчальний посібник. - К.: Видавничий Дім "Слово", 2012. - 304 с.
3. Кондукова С.В. Особливості застосування гри в системі дошкільного сенсорного виховання дітей із загальним недорозвиненням мовлення / С. В.

Кондукова, Н.В. Базима // *Корекційна педагогіка. Вісник. Української асоціації корекційних педагогів.* – 2015. – №1. – С. 15–21.

4. Логопедія: підруч. / за ред. М. К. Шеремет. Вид. 5-те. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2018. 856 с.

5. Сайко Х. Я. Особливості застосування гри в системі формування лексичної компетентності дітей дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення / Х. Я. Сайко, Ю. В. Шаблінська // *Молодий вчений.* – 2017. – № 3 (43). – С. 466–470

Форостян О.І., Чумаченко А.

РОЗВИТОК ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ З ТПМ

Постановка проблеми. Актуальність проблеми стимуляції раннього етапу мовленнєвого розвитку дітей визначається надзвичайно важливою роллю мови і мовлення в житті кожної людини і суспільства в цілому. Мовленнєвий розвиток дитини є основним інструментом, за допомогою якого вона вступає в контакт з навколишнім середовищем, і завдяки цьому контакту відбувається соціалізація дитини. Водночас, як свідчить практика, поширення процесів комп'ютеризації, наявність телебачення та різних технічних засобів у родині та в інших суспільних інституціях обмежує безпосереднє спілкування дітей із соціумом, що призводить до недостатнього розвитку їхньої когнітивної сфери, а також до одночасного сповільненого формування їхньої мовленнєвої сфери.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Мовленнєва компетентність є однією з провідних базових характеристик особистості, що формується на етапі дошкільного дитинства (А. Богуш, Н. Гавриш, О. Зрожевська, К. Крутій, Т. Пироженко, О. Ушакова та ін.). Проте не завжди методика мовленнєвої роботи з дітьми дошкільного віку враховує сучасні тенденції, що робить актуальною проблему розвитку зв'язного мовлення дітей дошкільного віку.

Звертаючи увагу на специфіку мовленнєвого розвитку дітей, науковці (Л. Журавльова, В. Захарченко, Є. Короткова, М. Кусіна, Н. Савінова, О. Тихеева, Д. Фесенко, М. Шеремет та ін.) наголошують на необхідності оптимізації цього процесу не лише завдяки проведенню різноманітних занять із розвитку та корекції мовлення, а й завдяки іншим видам діяльності дитини. Вивчення досвіду організації роботи з розвитку мовлення в дошкільних установах переконливо засвідчило, що чимало дошкільнят зазнають труднощів в опануванні зв'язного висловлювання (тексту), оскільки роботу з розвитку зв'язного мовлення проводять не завжди вчасно й найчастіше без урахування індивідуальних особливостей і мовленнєвого розвитку кожної дитини.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вікові особливості формування мовлення, що вказують на нестійкість мовної функціональної системи в дошкільному віці, проясняють коріння її вибіркової «крихкості» під впливом різних зовнішніх та внутрішніх факторів. Всі показники усного мовлення, що розвивається, тісно взаємопов'язані.

Наукове видання

ПРОБЛЕМИ РЕАБІЛІТАЦІЇ
Збірник наукових праць

За зміст та орфографічне оформлення відповідальність несуть автори наукових робіт